

uken

Uniwersytet Komisji
Edukacji Narodowej
w Krakowie

PAN
POLSKA AKADEMIA NAUK

Komitet Nauk Demograficznych
Polskiej Akademii Nauk

Komisja Geografii Osadnictwa
i Ludności PTG

 MAŁOPOLSKA

Urząd Statystyczny
w Krakowie

**Katedra Geodezji, Geoinformacji
i Geografii Społeczno-Ekonomicznej**

Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

II OGÓLNOPOLSKA KONFERENCJA NAUKOWA

**WSPÓŁCZESNE PRZEMIANY SPOŁECZNO-
DEMOGRAFICZNE W POLSCE I NA ŚWIECIE**

Materiały konferencyjne

Kraków, 23-24 października 2025 r.

Kraków

**II Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Współczesne Przemiany Społeczno-Demograficzne w Polsce i na Świecie”,
Kraków 23-24.10.2025**

Pod patronatem:

Komisji Geografii Osadnictwa i Ludności PTG
Komitetu Nauk Demograficznych Polskiej Akademii Nauk
Marszałka Województwa Małopolskiego
Urzędu Statystycznego w Krakowie

Partnerzy Konferencji:

Miasto Kraków

Komitet Organizacyjny Konferencji

prof. dr hab. Sławomir Kurek
dr Anna Winiarczyk-Rażniak
dr Kamila Zólkowska-Weiss
dr Monika Noviello
dr Piotr Raźniak
dr Mirosław Wójtowicz
dr Paweł Struś
dr Roksana Zarychta
dr inż. Łukasz Borowski
mgr Agnieszka Gil

Rada Naukowa Konferencji

prof. dr hab. Zbigniew Długosz
prof. dr hab. Tomasz Kaczmarek
prof. dr hab. Sławomir Kurek
prof. dr hab. Danuta Piróg
prof. dr hab. Jerzy Runge
prof. dr hab. Daniela Szymańska
prof. dr hab. Przemysław Śleszyński
prof. dr hab. Andrzej Zborowski
dr hab. prof. AP Iwona Jażewicz
dr hab. prof. UKEN Agnieszka Kwiatek-Sołtys
dr hab. prof. UG Tomasz Michalski
dr hab. prof. UO Edyta Szafranek
dr hab. prof. UŁ Ewa Szafrńska
dr hab. prof. UW r Robert Szmytkie
dr hab. prof. UŁ Piotr Szukalski
dr hab. prof. UMCS Monika Wesołowska

Redaktor materiałów konferencyjnych i przewodniczący komitetu organizacyjnego:

prof. dr hab. Sławomir Kurek

Skład: Łukasz Borowski

© Autorzy streszczeń, 2025

Wydawca: Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej.

e-ISBN 978-83-68487-77-0

<https://doi.org/10.24917/9788368487770>

Kraków

Spis treści

Modele przemian ludnościowych złożonego układu osadniczego prof. dr hab. Jerzy Runge	5
Teoretyczna interpretacja współczesnych migracji wielkomięjskich w Polsce prof. dr hab. Andrzej Zborowski, dr hab. Jadwiga Gałka	5
Małe miasta województwa dolnośląskiego jako obszary źródłowe i docelowe migracji międzygminnych w latach 2002-2022 dr hab. prof. UW r Robert Szmytkie	6
Czy Polki i Polacy są gotowi do pracy po osiągnięciu wieku emerytalnego? Wyniki badania "Przygotowanie do starości. Polacy w wieku przedemerytalnym o swojej przyszłości dr hab. prof. UŁ Piotr Szukalski	7
Wiedza i postawy osób w wieku przedemerytalnym wobec dodatkowego oszczędzania na starość dr Iwona Kukulak-Dolat	8
Czynniki przyciągające i wypychające w migracji edukacyjnej studentów z Afryki Subsaharyjskiej do Polski. Przypadek dr hab. Małgorzata Flaga, dr Urszula Bronisz	9
Postawy młodych Polaków wobec migrantów i mniejszości jako determinanta ładu społecznego w nowym państwie imigracyjnym – wyniki badań ogólnopolskich z 2021 i 2025 roku dr Agnieszka Świętek	10
Edukacja w Polsce wobec wyzwań demograficznych do 2060 roku dr Marzena Walaszek	11
Zmiany liczby ludności w miejscowościach wiejskich województwa łódzkiego w latach 2011-2021 dr hab. prof. UW r Robert Szmytkie, mgr Julia Likońska	13
Zastosowanie modelu statystycznego do identyfikacji wsi zagrożonych wyludnieniem w Polsce dr hab. prof. UMCS Monika Wesołowska	14
Depopulacja Ukrainy dr hab. prof. UG Tomasz Michalski, dr hab. prof. UG Oleksandr Radchenko	14
Zmiany demograficzne we Włoszech w kontekście sytuacji geopolitycznej w regionie Morza Śródziemnego dr Monika Noviello	15
Małopolska w obliczu zmian demograficznych mgr inż. Monika Wałaszek	15

Stan i zmiany zaludnienia miast restytuowanych w województwie małopolskim dr hab. prof. UKEN Agnieszka Kwiatek-Softys, mgr Aleksandra Jasińska	17
Przygotowanie do biologicznych konsekwencji starości. Oczekiwania – doświadczenia - działania	
dr Elżbieta Bojanowska	18
Ukraińcy, Niemcy, Holendrzy i Skandynawowie na zachodniopomorskiej wsi. Wyzwania i problemy integracji	
dr Włodzimierz Durka	19
Zróżnicowanie przestrzenne procesu starzenia się ludności województwa opolskiego ze szczególnym uwzględnieniem południowych obszarów regionu	
dr Marta Rostropowicz-Miśko	20
Niepełnosprawność osób starszych. Wyniki nowego badania	
Marta Osuch	21
Migracje zagraniczne ludności w Polsce w kontekście koncepcji rezyliencji migracyjnej	
dr hab. Jadwiga Gałka, prof. dr hab. Andrzej Zborowski	23
Imigracja jako determinanta procesów demograficznych oraz fundament wieloetnicznego i wielokulturowego zróżnicowania Kanady	
dr hab. prof. UJK Iwona Kiniorska, dr Patryk Brambert, mgr Sabina Partyka	24
Kryminologiczne i wiktymologiczne aspekty migracji	
dr hab. prof. UKEN Czesław Kłak	25
Przemiany kulturowe i religijność w doświadczeniu migracyjnym: Przypadek katolików pochodzenia polskiego w prowincji Misiones	
dr prof. UKEN Kamila Ziółkowska-Weiss	25
Digital nomads jako nowy wymiar mobilności społecznej i demograficznej	
dr inż. Elżbieta Ociepa-Kicińska	26
Nadwaga i otyłość – konsekwencje zdrowotne i wzorce zależności Kryminologiczne i wiktymologiczne aspekty migracji	
dr hab. prof. SGH Wiktoria Wróblewska	27
Zróżnicowanie przestrzenne dzietności na świecie	
dr hab. prof. UŁ Anna Janiszewska	28
Nieformalne praktyki lokalnych społeczności wobec gruntów publicznych – studia przypadków na przykładzie Zasobu Własności Rolnej Skarbu	
dr inż. Dariusz Konieczny, dr hab. inż. Hubert Kryszk	28
Jednoosobowe gospodarstwa domowe jako implikacja przemian społeczno-gospodarczych – stan obecny oraz perspektywy w przyszłości	
dr Ewa Dąbrowska	29

Sesja plenarna

Moderator: prof. dr hab. Zbigniew Długosz

prof. dr hab. Jerzy Runge

Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej,
Wydział Nauk Przyrodniczych, Uniwersytet Śląski

ul. Będzińska 60, 41-200 Sosnowiec

jerzy.runge@us.edu.pl

Modele przemian ludnościowych złożonego układu osadniczego

Celem wystąpienia jest zwrócenie uwagi na odmienności kształtowania się historycznych przemian ludnościowych złożonego układu osadniczego. Dotychczasowe piśmiennictwo geograficzne, jak i socjologiczne skupiało się na układach prostych typu pojedyncze miasto, aglomeracja monocentryczna.

prof. dr hab. Andrzej Zborowski

dr hab. Jadwiga Gałka

Uniwersytet Jagielloński

ul. Gronostajowa 7, 30-387 Kraków

jadwiga.galka@uj.edu.pl

Teoretyczna interpretacja współczesnych migracji wielkomiejskich w Polsce

Współczesne migracje wielkomiejskie w Polsce stanowią zjawisko wielowymiarowe, które wymaga nowego podejścia teoretycznego, uwzględniającego zarówno dynamiczne przemiany społeczne, jak i zmieniający się kontekst przestrzenny i ekonomiczny miast. Celem referatu jest przegląd i krytyczna analiza głównych ram teoretycznych stosowanych do interpretacji migracji w kontekście polskich metropolii. W szczególności analizie poddane zostaną klasyczne ujęcia migracji: koncepcja E. G. Ravensteina, teoria push-pull E. Lee, teoria przejścia migracyjnego W. Zelinsky'ego, teoria modernizacji, oraz nowsze koncepcje, takie jak teoria mobilności, koncepcja miasta jako przestrzeni przepływów (Castells), teoria przestrzeni produkowanej społecznie (Lefebvre), koncepcje klas kreatywnych (Florida), a także podejścia poststrukturalne i relacyjne oraz ich zastosowanie do interpretacji wzorców mobilności wielkomiejskiej. Odwołano się do teorii cyklu życia miasta, koncepcji suburbanizacji

i reurbanizacji, a także do modeli miasta wielocentrycznego, podkreślając rolę przestrzennych przemian strukturalnych w procesach migracyjnych. Referat stawia pytanie o adekwatność tych teorii do specyfiki polskich realiów społeczno-gospodarczych po 1989 roku oraz po akcesji do Unii Europejskiej. Podjęta zostanie również próba wskazania, w jakim stopniu teorie zachodnie wymagają przystosowania do kontekstu postsocjalistycznego oraz jak lokalne czynniki (np. dziedzictwo urbanistyki PRL, transformacja rynku mieszkaniowego, zmiana aspiracji klas społecznych) wpływają na wzory mobilności miejskiej.

dr hab. prof. UWr Robert Szmytkie

Uniwersytet Wrocławski;

Plac Uniwersytecki 1, 50-137 Wrocław

robert.szmytkie@uwr.edu.pl

Małe miasta województwa dolnośląskiego jako obszary źródłowe i docelowe migracji międzygminnych w latach 2002-2022

Celem niniejszej pracy było zbadanie wielkości oraz trwałości migracji międzygminnych w małych miastach województwa dolnośląskiego. W badaniach uwzględniono zarówno napływ, jak i odpływ ludności z badanych miast. Miało ono także na celu określenie kształtowania się salda migracji w małych miastach Dolnego Śląska w latach 2002-2022. Analiza danych ukazuje, że największy odpływ ludności z małych miast występował do pobliskich gmin oraz do dużych ośrodków miejskich. Równocześnie najwięcej migrantów przybywało do małych miast z gmin położonych w jego bliskim otoczeniu. Zarówno pobliskie gminy, jak i większe miasta wyróżniły się również silną regularnością, jeśli chodzi o trwałość migracji z małymi miastami Dolnego Śląska. Małe miasta w województwie dolnośląskim różniły się w zakresie wielkości salda migracji.

Sesja I

Moderator: prof. dr hab. Danuta Piróg

dr hab., prof. Uł Piotr Szukalski

Instytut Pracy i Spraw Socjalnych
ul. Bellottiego 3B, 01-022 Warszawa
Uniwersytet Łódzki
ul. Narutowicza 68, 90-136 Łódź
piotr.szukalski@uni.lodz.pl

Czy Polki i Polacy są gotowi do pracy po osiągnięciu wieku emerytalnego? Wyniki badania "Przygotowanie do starości. Polacy w wieku przedemerytalnym o swojej przyszłości"

Celem wystąpienia jest określenie stopnia gotowości do wykonywania pracy po uzyskaniu uprawnień emerytalnych przez osoby w wieku przedemerytalnym. Wskazano także cechy demograficzno-społeczne, które obecnie wyróżniają osoby (nie)zainteresowane wydłużaniem okresu aktywności zawodowej.

Źródło danych stanowią indywidualne wyniki badania kwestionariuszowego ludności w wieku przedemerytalnym (10 lat do osiągnięcia wieku emerytalnego), przeprowadzonego na ogólnopolskiej reprezentatywnej próbie mieszkańców Polski. Analiza statystyczna przeprowadzona została z wykorzystaniem wybranych metod wielowymiarowej analizy danych.

Zaobserwowano niską skłonność do kontynuowania bądź podejmowania pracy po uzyskaniu uprawnień emerytalnych – rozważa to tylko co piąta osoba (zwykle zakładając pracę przez 3-5 lat, na dotychczasowym stanowisku, w pełnym wymiarze czasu pracy). Z drugiej strony, połowa osób jest przeciwnego zdania, a $\frac{2}{3}$ deklaruje przejście na emeryturę w wieku 60 (K) i 65 (M) lat. Wśród czynników różnicujących te opinie są: zdolność do pracy, miejsce zamieszkania (w tym odległość do stolicy powiatu albo województwa), poziom wykształcenia i rodzaj wykonywanej pracy, zaś nie ma znaczenia płeć czy wejście w wiek ochronny.

Przeprowadzone badania umożliwiają oszacowanie liczby osób, które – w przypadku przekształcenia się deklaracji o dalszej pracy w realne zachowania – za 5-10 lat będą pracować po osiągnięciu wieku emerytalnego.

dr Iwona Kukulak-Dolat

Instytut Pracy i Spraw Socjalnych;
ul Bellottiego 3B, 01-022 Warszawa
Uniwersytet Łódzki
ul. Narutowicza 68, 90-136 Łódź
iwona.kukulak@uni.lodz.pl

Wiedza i postawy osób w wieku przedemerytalnym wobec dodatkowego oszczędzania na starość

W Polsce jak i również w wielu krajach europejskich obserwowany jest proces starzenia się społeczeństwa. Proces ten postępuje szybko i według prognoz GUS osoby w wieku 60+ będą w Polsce w 2050 r. stanowić ponad 40% populacji. Osoby przechodzące na emeryturę mogą mieć zagrożoną stabilność finansową, bowiem stopa zastąpienia, informująca o procentowej relacji świadczenia emerytalnego do ostatnich średnich dochodów, będzie niska. Dla obecnych 60 latków wynosi około 50% i będzie dla kolejnych grup wieku jeszcze bardziej się obniżać. Wobec takich prognoz Polacy powinni tworzyć strategie zabezpieczające ich przed obniżeniem standardu życia w okresie emerytalnym. Głównym celem artykułu jest ocena wiedzy i postaw wobec oszczędzania na okres starości, osób w wieku przedemerytalnym. Oceny dokonano na podstawie wyników badań ilościowych przeprowadzonych w pierwszej połowie 2025 r. na reprezentatywnej próbie n=1500 mieszkańców Polski mających nie więcej niż 10 lat do osiągnięcia ustawowego wieku emerytalnego. Badanie podjęto w ramach projektu „Przygotowanie do starości. Polacy w wieku przedemerytalnym o swojej przyszłości” realizowanego przez Instytut Pracy i Spraw socjalnych w Warszawie. Wyniki badań wskazują na niski poziom świadomości emerytalnej. Respondenci mimo możliwości oszczędzania nie zawsze decydują się na akumulowanie kapitału w dłuższym okresie. Dlatego należy upowszechniać informacje na temat wysokości przyszłych emerytur i zachęcać społeczeństwo do zabezpieczenia finansowego swojej starości poprzez oszczędzanie.

dr hab. Małgorzata Flaga
dr Urszula Bronisz

Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej,
Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej

Al. Kraśnicka 2D, 20-718 Lublin

malgorzata.flaga@umcs.pl , urszula.bronisz@mail.umcs.pl

Czynniki przyciągające i wypychające w migracji edukacyjnej studentów z Afryki Subsaharyjskiej do Polski. Przypadek Lublina

Celem wystąpienia jest identyfikacja oraz analiza czynników wypychających (push factors) i przyciągających (pull factors), które wpływają na decyzje studentów z Afryki Subsaharyjskiej o podjęciu studiów w Polsce, na przykładzie Lublina. Badania własne zostały oparte na ankietach przeprowadzonych wśród studentów afrykańskich, realizujących proces kształcenia w Lublinie. Uzyskane dane poddano analizie ilościowej, co pozwoliło określić najczęściej wskazywane motywy migracji edukacyjnej.

Wyniki badań potwierdzają, że kluczowe czynniki wypychające związane są z ograniczeniami systemów edukacyjnych oraz sytuacją społeczno-gospodarczą w krajach pochodzenia. Z kolei czynniki przyciągające są powiązane z warunkami studiowania w Lublinie: przede wszystkim z ofertą studiów w języku angielskim, niższymi kosztami edukacji w porównaniu z krajami Europy Zachodniej oraz pozytywnymi doświadczeniami społeczności migracyjnej.

W celu pogłębienia analizy podjęto także próbę powiązania deklarowanych czynników migracyjnych z planami studentów na przyszłość. Otrzymane wyniki sugerują, że studenci motywowani czynnikami edukacyjnymi i ekonomicznymi w większym stopniu planują kontynuowanie kariery za granicą. Uzyskane rezultaty podkreślają znaczenie umiędzynarodowienia szkolnictwa wyższego w Polsce oraz wskazują potrzebę prowadzenia dalszych badań nad uwarunkowaniami migracji edukacyjnej cudzoziemców do naszego kraju.

dr Agnieszka Świętek

Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie;

ul. Podchorążych 2, 30-084 Kraków

agnieszka.swietek@uken.krakow.pl

**Postawy młodych Polaków wobec migrantów i mniejszości jako
determinanta ładu społecznego w nowym państwie imigracyjnym
– wyniki badań ogólnopolskich z 2021 i 2025 roku**

Transformacja Polski z państwa emigracyjnego w imigracyjne dokonała się w tempie wyraźnie przekraczającym wcześniejsze prognozy. Od 2016 roku utrzymuje się dodatnie saldo migracji, a inwazja Rosji na Ukrainę w 2022 roku istotnie zintensyfikowała procesy napływu ludności. Udział cudzoziemców w populacji Polski szacuje się obecnie na około 10%, a średnia liczba uczniów cudzoziemców w polskich szkołach w roku szkolnym 2023/24 w niektórych powiatach sięgnęła 18,2%. Dopiero jesienią 2024 roku przyjęto pierwszą rządową strategię migracyjną na lata 2025–2030. Ważną determinantą skutecznej inkluzji cudzoziemców jest przemyślana polityka migracyjna obejmująca kształtowanie postaw otwartości wśród młodego pokolenia Polaków. Celem ogólnopolskich badań quasi-longitudinalnych przeprowadzonych w latach 2021 i 2025 było określenie postaw młodych Polaków wobec migrantów i mniejszości. Badania, osadzone w teorii „geografii spotkania” na hipotezie kontaktu Allport’a przeprowadzono metodą sondażu diagnostycznego na reprezentatywnych próbach (n1=1401 i n2=1245). Wyniki pozwoliły określić poziom otwartości młodych Polaków na odmienną kulturę, jej zmiany i determinanty w obliczu zjawiska krytycznego w postaci wojny i masowego napływu migrantów do Polski. Ich wyniki są znaczące dla procesu inkluzji migrantów i długofalowej stabilności społecznej Polski jako nowego państwa imigracyjnego.

dr Marzena Walaszek

Wydział Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej,
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu;

ul. B. Krygowskiego 10, 61-680 Poznań,

marwal@amu.edu.pl

Edukacja w Polsce wobec wyzwań demograficznych do 2060 roku

Głównym celem prezentacji jest przedstawienie zmian demograficznych w Polsce w odniesieniu do prognozowanych zmian liczby dzieci i młodzieży według edukacyjnych grup wieku na poziomie powiatów, z wykorzystaniem oficjalnych prognoz demograficznych GUS do 2060 roku. Zastosowanie metody k-średnich pozwoliło na wyodrębnienie pięciu klastrów, grupujących powiaty według kategorii wiekowych dzieci i młodzieży, odpowiadających obecnemu systemowi edukacji w Polsce: 0–2 lata (żłobek), 3–6 lat (przedszkole), 7–14 lat (szkoła podstawowa), 15–18 lat (szkoła ponadpodstawowa) oraz 19–24 lata (szkolnictwo wyższe). Do 2060 roku w większości powiatów prognozowany jest spadek liczby osób w analizowanych grupach wiekowych. Jednocześnie widoczne są istotne różnicowania przestrzenne zarówno pod względem kierunku, jak i tempa zmian demograficznych. Zmiany te będą miały znaczące konsekwencje dla funkcjonowania systemu edukacji w różnych regionach Polski w przyszłości.

Sesja II

Moderator: dr hab. Agnieszka Kwiatek-Sołtys, prof. UKEN

dr hab. prof. UWrocław Robert Szmytkie

mgr Julia Likońska

Uniwersytet Wrocławski

Plac Uniwersytecki 1, 50-137 Wrocław

robert.szmytkie@uwr.edu.pl

Zmiany liczby ludności w miejscowościach wiejskich województwa łódzkiego w latach 2011-2021

Celem referatu jest przedstawienie zmian liczby ludności w miejscowościach wiejskich województwa łódzkiego w latach 2011–2021 oraz identyfikacja przestrzennych wzorców tych zmian. Analiza została przeprowadzona na poziomie miejscowości statystycznych z wykorzystaniem danych z Narodowych Spisów Powszechnych z 2011 i 2021 roku. Zastosowano metody geostatystyczne, takie jak Hot Spot Analysis (Getis-Ord G_i^*) i Cluster and Outlier Analysis (Anselin Local Moran's I), co pozwoliło na identyfikację klastrów wzrostu i spadku liczby ludności. Wyniki wskazują na wyraźne procesy suburbanizacji wokół Łodzi i miast powiatowych (m.in. Piotrków Trybunalski, Tomaszów Mazowiecki), gdzie nastąpił wzrost liczby ludności. Z kolei depopulacja dotknęła głównie obszary północne i peryferyjne województwa, oddalone od ośrodków miejskich. Praca ukazuje silne zróżnicowanie demograficzne wsi w województwie łódzkim i podkreśla znaczenie prowadzenia analiz na najniższym poziomie podziału terytorialnego dla uchwycenia lokalnych uwarunkowań i procesów peryferyzacji.

dr hab. prof. UMCS Monika Wesołowska

Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej

Al. Kraśnicka 2 c, 20-718 Lublin

monika.wesolowska@umcs.pl

Zastosowanie modelu statystycznego do identyfikacji wsi zagrożonych wyludnieniem w Polsce

Osiedla wiejskie są strukturami dynamicznymi, a każdy okres historyczny charakteryzuje się określonymi kierunkami zmian na wsi, widocznymi głównie w procesach demograficznych. Na podstawie analizy danych statystycznych za lata 1950–2021 zostały określone kierunki przyszłych zmian demograficznych na wsiach polskich, które powodują zmiany w strukturze osadnictwa wiejskiego. Uwaga została skierowana na te regiony kraju, które zagrożone są trwałym regresem populacji. Celem badania było stworzenie probabilistycznej prognozy liczby ludności wsi polskich. Badanie jest adresowane do przedstawicieli administracji rządowej i samorządowej, a jego przesłaniem jest podjęcie przez nie odpowiedzialnych działań na rzecz rewitalizacji wsi w niektórych regionach Polski, zagrożonych wyludnieniem.

dr hab, prof. UG Tomasz Michalski

dr hab., prof. UG Oleksander Radchenko

Instytut Geografii Społeczno Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej, Uniwersytet Gdański

ul. Jana Bażyńskiego 4, 80-309 Gdańsk

tomasz.michalski@ug.edu.pl

Depopulacja Ukrainy

Ukraina doświadcza największej depopulacji wśród europejskich krajów postkomunistycznych. Składa się na to zarówno ujemny przyrost naturalny, jak i trzy fale emigracji. Pierwsza fala to emigranci ekonomiczni przed wojną 2014 roku. Druga fala to emigranci ekonomiczni po rosyjskiej agresji 2014 roku. Trzecia fala to emigranci wojenni po 2022 roku. Skalę problemu pokazuje wyniki badań, z których wynika, że około 60 % ukraińskich migrantów nie planuje powrotu do kraju po zakończeniu działań wojennych.

dr Monika Noviello

Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

ul. Podchorążych 2, 30-084 Kraków

monika.noviello@uken.krakow.pl

Zmiany demograficzne we Włoszech w kontekście sytuacji geopolitycznej w regionie Morza Śródziemnego

Mając na uwadze aktualną sytuację geopolityczną w regionie, badanie ma na celu zidentyfikować uwarunkowania wpływające na aktualną sytuację demograficzną w kraju oraz wskazać wynikające z tego główne przemiany demograficzne obserwowane we Włoszech. Tłem rozważań jest bezpieczeństwo regionu w świetle możliwości, perspektyw i zagrożeń jakie występują w Basenie Morza Śródziemnego w związku z konfliktami zbrojnymi i niestabilnością geopolityczną regionu.

Wyniki badań wskazały na słaby wpływ sytuacji geopolitycznej w regionie na przemiany demograficzne, natomiast znaczną rolę odgrywają czynniki wewnętrzne, spośród których najważniejsze to czynniki polityczne.

mgr inż. Monika Wałaszek

Urząd Statystyczny

ul. K.Wyki 3, 31-223 Kraków

m.walaszek@stat.gov.pl

Małopolska w obliczu zmian demograficznych

Wystąpienie dotyczy zmian demograficznych zachodzących w Małopolsce na tle Polski. Dodatkowo prezentacja będzie pokazywała zróżnicowanie zmian demograficznych wewnątrz województwa małopolskiego.

Sesja III

Moderator: dr hab. Iwona Jażewicz, prof. UP

dr hab. prof. UKEN Agnieszka Kwiatek-Sołtys
mgr inż. Aleksandra Jasińska

Instytut Prawa, Ekonomii i Administracji,
Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

ul. Podchorążych 2, 30-084 Kraków

agnieszka.kwiatek-soltys@uken.krakow.pl

Stan i zmiany zaludnienia miast restytuowanych w województwie małopolskim

Druga połowa dwudziestego wieku oraz dwie i pół dekady XXI wieku to okres bardzo dynamicznych zmian zarówno w zakresie liczby miast w całym kraju, a w tym i w województwie małopolskim, jak i w odniesieniu do zmian zaludnienia. W świetle licznych restytucji praw miejskich rodzi się pytanie o zasadność przywracania praw miejskich miejscowościom bardzo małym, często także bez wyraźnych miejskich cech. Istotnym jest ponadto pytanie o wpływ nowego miejskiego statusu na rozwój ośrodków. Za jeden z przejawów ożywienia społeczno-gospodarczego można uznać zahamowanie depopulacji bądź wzrost liczby ludności. Autorki ukazują stan i zmiany zaludnienia małych miast w województwie małopolskim, którym przywrócono prawa miejskie odnosząc się do zróżnicowanych źródeł między innymi takich jak Narodowe Spisy Ludności z lat 1988, 2002, 2011 i 2021 roku, Bank Danych Lokalnych GUS, jak i dane pochodzące z miejskich urzędów. Prowadzona analiza przemian zaludnienia nowych ośrodków miejskich wydaje się istotnym uzupełnieniem badań nad współczesnymi wyzwaniami wynikającymi z powszechnej depopulacji. Analiza sytuacji ludnościowej miast restytuowanych pozwala nie tylko uchwycić dynamikę procesów depopulacyjnych i migracyjnych, ale również wskazuje na społeczne konsekwencje nadawania statusu miejskiego, związane z m.in. kształtowaniem się tożsamości lokalnej i aspiracji mieszkańców. Wyniki badań wpisują się w dyskusję nad współczesnymi przemianami demograficznymi i społecznymi, stanowiąc ważny punkt odniesienia w ocenie procesów restytucji miast w Polsce.

dr Elżbieta Bojanowska

Instytut Pracy i Spraw Socjalnych,
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie
ul. Bellottiego 3B, 01-022 Warszawa
e.bojanowska@uksw.edu.pl

Przygotowanie do biologicznych konsekwencji starości.

Oczekiwania – doświadczenia - działania

Ze względu na zmiany zachodzące w strukturze społecznej osoby będące dziś w wieku przedemerytalnym czeka relatywnie długa starość, w czasie której będą zdane głównie na własne siły i będą ponosić konsekwencje dużo wcześniejszych decyzji. W związku z czym celem wystąpienia jest nakreślenie przygotowania do biologicznych konsekwencji starzenia się człowieka na podstawie przeprowadzonych badań ilościowych (CAPI – reprezentatywna próba n=1500 mieszkańców Polski mających nie więcej niż 10 lat do osiągnięcia ustawowego wieku emerytalnego) i jakościowych (FGI i IDI), zrealizowanych w ramach projektu: „Przygotowanie do starości. Polacy w wieku przedemerytalnym o swojej przyszłości” (MNiSW, „Nauka dla Społeczeństwa II”).

W sposób szczególny podniesiona zostanie kwestia pojawienia i pogłębiania się ograniczeń w samodzielnym funkcjonowaniu oraz określone zostaną oczekiwania wynikające z ograniczenia samodzielności funkcjonalnej w tym m.in. te wynikające z doświadczeń z opieką nad osobami zależnymi. Ponadto, przedstawione zostaną oczekiwania badanych odnośnie formy i osoby/podmiotu odpowiedzialnego za opiekę nad sobą w sytuacji obniżenia samodzielności funkcjonalnej. Zostanie również nakreślona w tym zakresie optyka instytucji m.in.: ośrodków pomocy społecznej.

Te dwie perspektywy będą stanowiły podstawę do wskazania wyzwań i wniosków w zakresie przygotowania do okresu starości, które dotyczy przygotowania finansowego, zdrowotnego, emocjonalnego i mentalnego oraz przystosowania miejsca zamieszkania do ewentualnych ograniczeń funkcjonalnych.

dr Włodzimierz Durka

Instytut Socjologii, Uniwersytet Szczeciński

ul. Krakowska 71-79, 71-017 Szczecin

wlodzimierz.durka@usz.edu.pl

Ukraińcy, Niemcy, Holendrzy i Skandynawowie na zachodniopomorskiej wsi. Wyzwania i problemy integracji

Pomorze Zachodnie jest obszarem pod wieloma względami wyjątkowym. Dotyczy to zwłaszcza obszarów wiejskich, które charakteryzują się odmienną w stosunku do kraju strukturą agrarną, poziomem infrastrukturalnym oraz strukturą społeczną - zaledwie kilka procent gospodarstw domowych zajmuje się rolnictwem.

Podobnie jak w całym kraju, na Pomorzu Zachodnim, obszary wiejskie wokół miast wykazują wzrost liczby mieszkańców, podczas gdy obszary peryferyjne podlegają dalszemu wyludnieniu. Niezależnie od postępującej urbanizacji oraz zmiany stylu życia mieszkańców autochtonicznych, nowi mieszkańcy wywołują gentryfikację zmieniającą dotychczasową strukturę społeczną wsi. Pojawiają się nowe konflikty wokół przestrzeni i jej użytkowania. Imigranci na obszarach wiejskich nie są jednolitą kategorią. Oprócz nomadów zmuszonych do zamieszkania na wiejskich obszarach peryferyjnych, polską wieś jako docelowe miejsce zamieszkania wybierają także imigranci o wysokim statusie społeczno-ekonomicznym. W rezultacie obserwujemy różnorodne formy koabitacji starych i nowych mieszkańców zachodniopomorskiej wsi. Nowe doświadczenia wywołują nowe wzory wzajemnych relacji.

Autor w swoich rozważaniach odnosi się do ogólnopolskich badań CBOS z lat 2004 - 2024, Europejskiego Sondażu Społecznego z lat 2002-2024 oraz badań własnych prowadzonych w województwie zachodniopomorskim od 1986 roku.

dr Marta Rostropowicz-Miśko

Uniwersytet Opolski

plac Kopernika 11a, 45-040 Opole

mrostropowicz@uni.opole.pl

Zróżnicowanie przestrzenne procesu starzenia się ludności województwa opolskiego ze szczególnym uwzględnieniem południowych obszarów regionu

W województwie opolskim od lat obserwuje się stały spadek liczby ludności będący wynikiem intensywnych procesów migracyjnych, zwłaszcza osób młodych, oraz niekorzystnych tendencji w ruchu naturalnym, co przyczyniło się do wyraźnych przeobrażeń w strukturze wieku ludności. O ile jeszcze z początkiem XXI w. ludność w wieku przedprodukcyjnym (0–17 lat) stanowiła 24,1% ogółu mieszkańców regionu, a ludność poprodukcyjna 14,5%, tak obecnie wartości te wynoszą odpowiednio 16,3% i 25,1%. Jednakże w układzie przestrzennym proces starzenia się społeczeństwa jest wyraźnie zróżnicowany. Celem opracowania jest ukazanie różnic w przebiegu i stopniu zaawansowania starzenia się ludności województwa opolskiego w układzie gmin. W oparciu o dane GUS dokonano obliczeń wybranych wskaźników starości dla wszystkich gmin województwa opolskiego. Ich analiza pokazuje, iż gminy położone na południu województwa, zwłaszcza tereny przygraniczne cechuje zaawansowane starzenie ludności. Prawie co czwarty mieszkaniec jest osobą w wieku poprodukcyjnym. Obecnie wartości współczynnika obciążenia demograficznego, obciążenia demograficznego osobami starszymi czy indeks starości są najwyższe w całym regionie. Jednocześnie potencjalne wsparcie oraz potencjalne wsparcie pielęgnacyjne w tych gminach jest najniższe.

Marta Osuch

Urząd Statystyczny w Krakowie

Opole, 45-040, plac Kopernika 11a

ul. Kazimierza Wyki 3, 31-223 Kraków

m.osuch@stat.gov.pl

Niepełnosprawność osób starszych. Wyniki nowego badania

Celem referatu jest przedstawienie badania statystyki publicznej osób niepełnosprawnych prawnie w całości opartego na administracyjnych źródłach danych oraz danych o liczbie niepełnosprawnych osób starszych opracowanych na jego podstawie.

W ramach tego badania realizowanego przez Urząd Statystyczny w Krakowie zostały połączone dane z Elektronicznego Krajowego Systemu Monitoringu Orzekania

o Niepełnosprawności MRPIPS, Systemów emerytalno-rentowych EMIR i RENTIER ZUS, Systemu kompleksowej obsługi świadczeń emerytalno-rentowych KRUS, Zakładu Emerytalno-Rentowego MSWiA i Systemu informacyjnego MON. Integracja danych pozwala na określenie populacji osób niepełnosprawnych prawnie w Polsce, czyli osób posiadających aktualne orzeczenie o niepełnosprawności albo o stopniu niepełnosprawności lub orzeczenie równoważne, wydane przez uprawniony organ: zespół ds. orzekania o niepełnosprawności lub ZUS, a także KRUS, MSWiA i MON (do 31 grudnia 1997 r.).

Przedstawione zostaną wyniki analizy, m.in. liczba i struktura niepełnosprawnych osób starszych według 5-letnich grup wiekowych, płci oraz miejsca zamieszkania lub zameldowania, liczba osób według posiadanego orzeczenia oraz przyczyn niepełnosprawności.

We wnioskach zostaną przedstawione działania podejmowane w celu jak najszerszego udostępnienia danych o osobach niepełnosprawnych przez statystykę publiczną. Zostaną zaprezentowane wydane informacje sygnałne i infografiki oraz dashboard, którego opublikowanie jest planowane jeszcze w tym roku.

Sesja IV

Moderator: prof. dr hab. Jolanta Jakóbczyk-Gryszkiewicz

dr hab. Jadwiga Gałka
prof. dr hab. Andrzej Zborowski
Uniwersytet Jagielloński
ul. Gronostajowa 7, 30-387 Kraków
jadwiga.galka@uj.edu.pl

Teoretyczna interpretacja współczesnych migracji wielkomiejskich w Polsce

Współczesne migracje wielkomiejskie w Polsce stanowią zjawisko wielowymiarowe, które wymaga nowego podejścia teoretycznego, uwzględniającego zarówno dynamiczne przemiany społeczne, jak i zmieniający się kontekst przestrzenny i ekonomiczny miast. Celem referatu jest przegląd i krytyczna analiza głównych ram teoretycznych stosowanych do interpretacji migracji w kontekście polskich metropolii. W szczególności analizie poddane zostaną klasyczne ujęcia migracji: koncepcja E. G. Ravensteina, teoria push-pull E. Lee, teoria przejścia migracyjnego W. Zelinsky'ego, teoria modernizacji, oraz nowsze koncepcje, takie jak teoria mobilności, koncepcja miasta jako przestrzeni przepływów (Castells), teoria przestrzeni produkowanej społecznie (Lefebvre), koncepcje klas kreatywnych (Florida), a także podejścia poststrukturalne i relacyjne oraz ich zastosowanie do interpretacji wzorców mobilności wielkomiejskiej. Odwołano się do teorii cyklu życia miasta, koncepcji suburbanizacji i reurbanizacji, a także do modeli miasta wielocentrycznego, podkreślając rolę przestrzennych przemian strukturalnych w procesach migracyjnych. Referat stawia pytanie o adekwatność tych teorii do specyfiki polskich realiów społeczno-gospodarczych po 1989 roku oraz po akcesji do Unii Europejskiej. Podjęta zostanie również próba wskazania, w jakim stopniu teorie zachodnie wymagają przystosowania do kontekstu postsocjalistycznego oraz jak lokalne czynniki (np. dziedzictwo urbanistyki PRL, transformacja rynku mieszkaniowego, zmiana aspiracji klas społecznych) wpływają na wzory mobilności miejskiej.

dr hab. prof. UJK Iwona Kiniorska
dr Patryk Brambert
mgr Sabina Partyka

Instytut Geografii i Nauk o Środowisku, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

ul. Uniwersytecka 7, 25-406 Kielce

iwona.kiniorska@ujk.edu.pl

Imigracja jako determinanta procesów demograficznych oraz fundament wieloetnicznego i wielokulturowego zróżnicowania Kanady

Celem referatu jest wskazanie wpływu procesów migracyjnych na dynamikę ludnościową, strukturę etniczną oraz społeczny model kanadyjskiej wielokulturowości. W badaniu przeprowadzono analizę danych spisowych z Urzędu Statystycznego Kanady za lata 2016-2021, odwołując się również do danych historycznych od 1871 r. Wykorzystano statystyki opisowe, określono typy rozwoju demograficznego Kanady według metody Webba, a także zastosowano metody kartograficznej prezentacji przestrzennej oraz porównawczą analizę polityk migracyjnych. Wyniki wskazują, że migracja międzynarodowa odpowiada za około 78% przyrostu rzeczywistego ludności Kanady. Zidentyfikowano wyraźne zróżnicowanie regionalne – największe koncentracje poszczególnych grup azjatyckich, arabskich i latynoamerykańskich występują w metropoliach, podczas gdy obszary pozamiejskie cechuje większe rozproszenie ludności imigranckiej. Wnioski podkreślają, że kanadyjski model polityki imigracyjnej zapewnia stabilność demograficzną oraz redefiniuje społeczne rozumienie tożsamości narodowej. Oryginalnym wkładem autorów jest połączenie analizy demograficznej z ujęciem przestrzennym, co pozwala wskazać geograficzne wymiary zróżnicowania etnicznego i wielokulturowego Kanady.

dr hab. prof. UKEN Czesław Kłak

Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

ul. Podchorążych 2, 30-084 Kraków

czeslaw.klak@uken.krakow.pl

Kryminologiczne i wiktymologiczne aspekty migracji

Referat dotyczy kryminologicznej i wiktymologicznej problematyki migracji. Autor w oparciu o dane statystyczne i badania aktowe przedstawi związek migracji z przestępczością, w szczególności zwróci uwagę na rodzaje przestępstw popełnianych w związku z migracją, statystyczny typ sprawy i ofiary takich przestępstw, jak również omówi czynniki kryminogenne, determinujące tzw. przestępczość migracyjną. Autor odniesie się także do problematyki dynamiki tzw. przestępczości migracyjnej, z uwzględnieniem okoliczności zewnętrznych (m.in. kryzysy migracyjne, ekonomiczne, itp.). Celem wystąpienia jest udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy migracja powoduje wzrost przestępczości w miejscach, w których pojawiają się migranci?, czy migranci popełniają częściej przestępstwa niż osoby zamieszkujące dany obszar (gmina, powiat, województwo, kraj)?, czy migranci stają się ofiarami przestępstw ze względu na ich sytuację społeczną?

dr prof. UKEN Kamila Ziółkowska-Weiss

Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

ul. Podchorążych 2, 30-084 Kraków, j.w

kamila.ziolkowska-weiss@uken.krakow.pl

Przemiany kulturowe i religijność w doświadczeniu migracyjnym: Przypadek katolików pochodzenia polskiego w prowincji Misiones

Celem wystąpienia jest przedstawienie wyników badań dotyczących związku pomiędzy tożsamością kulturową, poziomem deklarowanej wiary a poczuciem sensu życia wśród katolików pochodzenia polskiego zamieszkujących prowincję Misiones w Argentynie. W centrum analiz znajduje się doświadczenie migracyjne oraz jego wpływ na przemiany kulturowe, tożsamość religijną i duchowość badanych. Materiał empiryczny został zgromadzony przy użyciu kwestionariusza ankiety oraz pogłębionych wywiadów przeprowadzonych z 28 respondentami (n=28). Wywiady skupiały się na trzech kluczowych zagadnieniach: tożsamości kulturowej, doświadczeniu migracji i procesie adaptacji oraz deklarowanej religijności.

Wyniki badań wskazują, że religia odgrywa kluczową rolę w codziennym funkcjonowaniu uczestników, stanowiąc zarówno źródło tożsamości kulturowej, jak i wsparcia egzystencjalnego. Wiara pomaga im nadawać życiu sens, szczególnie w sytuacjach kryzysowych, a także kształtuje ich postawy, decyzje oraz sposoby radzenia sobie z trudnościami. Religijność i duchowość okazują się być ważnym elementem adaptacji kulturowej oraz budowania spójnej narracji życia w kontekście migracyjnym. Wystąpienie stanowi próbę ukazania, w jaki sposób religia może funkcjonować jako pomost między dziedzictwem kulturowym a wyzwaniem życia na emigracji, oferując zarówno zakorzenienie, jak i egzystencjalne oparcie.

dr inż. Elżbieta Ociepa-Kicińska

Uniwersytet Szczeciński;

al. Papieża Jana Pawła II 22a, 70-453 Szczecin

elzbieta.ociepa-kicinska@usz.edu.pl

Digital nomads jako nowy wymiar mobilności społecznej i demograficznej

Dynamiczny rozwój technologii cyfrowych i rosnąca akceptacja pracy zdalnej przyczyniły się do powstania nowej grupy mobilnych pracowników – digital nomads (DNs). Ich specyfika wykracza poza tradycyjne modele migracji zarobkowej i osiedleńczej, tworząc unikalne wyzwania dla polityki demograficznej, społecznej i gospodarczej.

Celem wystąpienia jest analiza fenomenu cyfrowych nomadów jako nowego zjawiska migracyjnego oraz jego wpływu na lokalne i regionalne struktury społeczno-demograficzne. W oparciu o dane ilościowe oraz analizy przypadków miast i państw wdrażających polityki przyciągające cyfrowych nomadów (np. Portugalia, Estonia, Bali), omówione zostaną następujące zagadnienia: DNs a współczesne trendy migracyjne, wpływ DNs na rynek pracy i gospodarkę regionalną, prognozy i wyzwania dla polityki publicznej – strategie adaptacyjne miast i regionów wobec rosnącej liczby mobilnych specjalistów.

Wystąpienie wpisuje się w debatę nad współczesnymi przemianami społecznymi i demograficznymi, ukazując cyfrowych nomadów jako istotny element globalnych procesów migracyjnych.

Sesja V

Moderator: prof. dr hab. Sławomir Kurek

dr hab. prof. SGH Wiktoria Wróblewska

Instytut Statystyki i Demografii, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

al. Niepodległości 162, 02-554 Warszawa

wwrobl@sgh.waw.pl

Nadwaga i otyłość – konsekwencje zdrowotne i wzorce zależności

Otyłość jest jedną z chorób cywilizacyjnych XXI wieku i dotyczy zarówno regiony świata dobrze, jak i słabiej rozwinięte. Jej występowanie jest związana z wieloma chorobami, m.in., cukrzycą typu II, dyslipidemią, chorobami sercowo-naczyniowymi, niektórymi nowotworami, zaburzeniami rozrodu, zaburzeniami nastroju i demencją. Ogółem w 2019 roku w krajach UE osoby z nadwagą lub otyłością stanowiły ponad połowę mieszkańców (53%), a w Polsce odsetek ten wynosił 58%.

Celem pracy jest przybliżenie skali nadwagi i otyłości w Polsce i krajach UE, jego konsekwencji dla zdrowia oraz identyfikacja wzorców zależności demograficznych i społecznych.

W badaniu wykorzystano zarówno analizy literaturowe jak i metody ilościowe, które zastosowano do danych z Badania Zdrowia (1996) oraz Badań EHIS (2014, 2019).

Uzyskane wyniki wskazują na narastanie problemu otyłości w większości krajów UE oraz jego zróżnicowanie zależne od regionu i sytuacji społeczno-ekonomicznej. Na przykład, najwięcej otyłych osób jest wśród mieszkańców Malty, Turcji i Węgier, a najmniej w Rumunii, Bułgarii i na Cyprze. Wzorce zależności są często krzywoliniowe i podlegają zmianom w czasie. Udział osób z nieprawidłową masą ciała narasta w kolejnych grupach wieku, a kształt zależności jest zbliżony do litery „U” wśród mężczyzn oraz „J” dla kobiet. Posiadanie wyższego wykształcenia może inaczej kształtować występowanie otyłości wśród kobiet i mężczyzn. Uzyskane relacje pozwoliły także na inne interesujące uogólnienia teoretyczne i wnioski.

dr hab prof. Uł Anna Janiszewska

Katedra Geografii Regionalnej i Społecznej, Uniwersytet Łódzki

ul. Kopcińskiego 31, 90-142 Łódź

anna.janiszevska@geo.uni.lodz.pl

Zróźnicowanie przestrzenne dzietności na świecie

Rozrodczość (obok umieralności) jest jednym z najważniejszych czynników przyrostu ludności w skali globalnej oraz zmian struktury wieku w poszczególnych regionach czy państwach. Zachowania prokreacyjne zależą od czynników biologicznych i społecznych.

Postępujący rozwój cywilizacyjny powoduje zmiany wzorca rozrodczości. Wzorzec ten jest silnie zróźnicowany na świecie. Kraje rozwijające się charakteryzują się nadal wysokim przyrostem naturalnym, natomiast w wielu krajach wysoko rozwiniętych przyrost jest niski lub następuje regres populacji. Zmiany zachowań prokreacyjnych następują pod wpływem przemian kulturowo-obyczajowych i technologicznych opisywanych przez koncepcję drugiego przejścia demograficznego.

dr inż. Dariusz Konieczny

dr hab. inż. Hubert Kryszk

Katedra Gospodarki Przestrzennej, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

ul. Prawocheńskiego 15, 10-720 Olsztyn

d.konieczny@sluzebnosc-przesylu.pl

Nieformalne praktyki lokalnych społeczności wobec gruntów publicznych – studia przypadków na przykładzie Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa

Bezumowne użytkowanie gruntów oznacza korzystanie z nieruchomości bez podstawy prawnej – umowy, decyzji administracyjnej czy innego tytułu prawnego. W przypadku gruntów publicznych, w tym należących do Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa, zjawisko to ma szczególne znaczenie ze względu na skalę zasobu oraz jego rozproszenie przestrzenne.

Na obszarach wiejskich, leśnych i rekreacyjnych bezumowne użytkowanie występuje stosunkowo często i przyjmuje różnorodne formy – od prowadzenia upraw rolnych, poprzez grodzenie działek i ich adaptację, aż po wznoszenie nieformalnej zabudowy w postaci garaży, altan czy obiektów rekreacyjnych nad jeziorami. Sytuacje te ukazują rozbieżności między stanem prawnym a faktycznym użytkowaniem przestrzeni.

W referacie zostaną zaprezentowane studia przypadków, które ilustrują specyfikę tego zjawiska i jego konsekwencje: społeczne (ograniczenie dostępu do terenów wspólnych, lokalne napięcia), ekonomiczne (utrata dochodów z dzierżawy, ryzyko poniesionych nakładów) oraz przestrzenne (fragmentacja sposobu użytkowania gruntów). Szczególną uwagę zwrócono na znaczenie komunikacji między instytucjami publicznymi a lokalnymi użytkownikami, która może wspierać skuteczniejsze gospodarowanie nieruchomościami i ograniczanie nieformalnych praktyk.

dr Ewa Dąbrowska

Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

ul Podchorążych 2, 30-084 Kraków

ewa.dabrowska@uken.krakow.pl

Jednoosobowe gospodarstwa domowe jako implikacja przemian społeczno-gospodarczych – stan obecny oraz perspektywy w przyszłości

Dla funkcjonowania państwa, zarówno w wymiarze gospodarczym, jak i społecznym najważniejszą rolę odgrywają gospodarstwa domowe. Są to podmioty, stanowiące zasoby osobowe odpowiedzialne za realizację wielu funkcji. Istnieje stwierdzenie, iż „siła państwa to siła rodziny” co sugeruje, że stabilne i silne rodziny są podstawą silnego państwa, ponieważ dobrobyt państwa buduje się na solidnych fundamentach. Dokonujące się przemiany społeczno-gospodarcze powodują, iż obecnie zauważalny jest trend dotyczący gospodarstw domowych, które coraz częściej prowadzone są przez jedną osobę i prognozowany jest dalszy wzrost liczby i udziału tych gospodarstw. Przeciętne polskie gospodarstwo domowe liczy sobie obecnie trzy osoby, jednakże sytuacja jest bardzo zróżnicowana, albowiem najmniej liczne gospodarstwa domowe są w dużych miastach, a najliczniejsze – w wybranych powiatach.

Wzrost liczby jednoosobowych gospodarstw jest wynikiem zmian demograficznych, zachodzących nie tylko w Polsce, ale także w wielu krajach na całym globie. Główne czynniki zmian to ewolucja modelu rodziny oraz starzenie się ludności. Zwiększająca się liczba jednoosobowych gospodarstw domowych wiąże się z wieloma problemami oraz wyzwaniem z którymi powinny uporać się władze, tak na poziomie samorządowym, jak i centralnym. Wzrastające koszty utrzymania i opłat, w tym zwłaszcza cen energii, a także wysoka inflacja, czy też coraz wyższe ceny produktów niezbędnych, takie jak np. leki farmaceutyczne, jak również coraz niższa wartość tzw. dochodu rozporządzalnego to jedne z wielu czynników, które dotkliwie dotyczą jednoosobowe gospodarstwa domowe. Zauważalne są zmiany w wymiarze ekonomicznym, ale także istotne przemiany dokonują się w wymiarze społecznym. Samotność jest coraz powszechniejszym problemem, który ma negatywny wpływ na zdrowie i może ograniczać sferę zawodową, a nawet skracać cykl życia. Odnotowywana jest tzw. epidemia samotności, gdyż szacuje się, że co szósta osoba na świecie cierpi na samotność, a jej wpływ na zdrowie porównywany jest do negatywnych skutków nadużywania alkoholu czy

otyłości. Różnego rodzaju zaburzenia psychiczne stanowią ogromny problem i obciążanie dla systemu zdrowia, ale także powodują wykluczenie wielu osób z rynku pracy. Jednym z przejawów samotności jest depresja, która jest powszechnym zaburzeniem psychicznym - na świecie na depresję choruje ponad 350 mln ludzi, w Polsce nawet do 1,5 miliona osób. Najbardziej dobitnym przykładem mogą być dane dotyczące odnotowanych statystyk w pierwszej połowie 2024 roku w Japonii, gdzie odkryto ciała prawie 40 tysięcy osób, które zmarły w swoich domach w samotności. Ciała prawie czterech tysięcy osób odnaleziono ponad miesiąc od zgonu, a 130 osób zmarło co najmniej rok przed wykryciem ich ciał. Również w Polsce coraz więcej osób nie tylko mieszka samotnie na różnych etapach swojego życia, ale także odchodzi z tego świata bez asysty osób trzecich. Wzrost jednoosobowych gospodarstw domowych to zjawisko wielowymiarowe, które wymaga nieustannych badań, ale także przedsięwzięcia odpowiednich działań ze strony właściwych podmiotów. W opracowaniu skupiono się na zobrazowaniu determinant wpływających na coraz większy udział jednoosobowych gospodarstw z perspektywy układu przestrzennego kraju. W tym celu posłużono się danymi statystycznymi z różnych okresów czasu. Ukazano skutki jednoosobowych gospodarstw z różnych perspektyw, nie tylko ekonomicznych posiłkując się danymi z GUS, ale także w wymiarze społecznym, tak w aspekcie psychologicznym socjologicznym, jak i zdrowotnym korzystając z danych z NFZ. Przeprowadzona analiza umożliwi wyciągnięcie wniosków oraz sformułowanie potencjalnych scenariuszy dotyczących sytuacji demograficznej w Polsce w aspekcie jednoosobowych gospodarstw domowych.

Informacja o Partnerze Konferencji:

<http://www.dlabiznesu.krakow.pl/nauka>

<https://www.facebook.com/BiznesiNaukawKrakowie>

Kraków - ze względu na siłę demograficzną, ekonomiczną, społeczną i naukowo - kulturową - jest drugim miastem Polski. Posiada unikalne walory, na których opiera rozwój gospodarczy oraz wzrost jakości życia. Dysponuje wysokiej jakości kapitałem ludzkim, jest miastem świadomego wyboru miejsca zamieszkania, pracy, nauki, spędzania wolnego czasu dla ludzi wykształconych i kreatywnych. Priorytetem jest zrównoważony rozwój i możliwość sprostania konkretnym wyzwaniom przy umiejętnym wykorzystaniu własnych zasobów.

Ośrodek akademicki, z działającym od 650 lat Uniwersytetem na czele, jest trwale zespolony z miastem i w unikalny sposób buduje niepowtarzalny zasób wiedzy. Jest kluczem do konkurencyjności i innowacyjności nie tylko Krakowa, ale także całego regionu. Rozwijająca się intensywnie gospodarka oparta na wiedzy to zupełnie nowy proces w życiu gospodarczym Miasta, który włącza go w obieg nowoczesnej ekonomii świata.

Nadrzędnym celem jest, by Kraków był nie tylko miastem nowoczesnym, ale i dumnym z historycznego dziedzictwa. By był otwartą, bogatą, przyjazną i bezpieczną metropolią, tętniącą kulturą. Inteligentne zarządzanie i wzmacnianie sfery nowoczesnych usług oraz sektora badawczo-rozwojowego jest fundamentem rozwoju Krakowa - miasta, w którym stawia się na innowacyjność i efektywną współpracę nauki i biznesu.

Zapraszamy do odwiedzenia naszej strony internetowej i zapoznania się z możliwościami, jakie oferuje magiczny Kraków - zakorzeniony w tradycji, uwrażliwiony na codzienność i otwarty na rozwój: www.dlabiznesu.krakow.pl.

**II Ogólnopolska Konferencja Naukowa
„Współczesne Przemiany Społeczno-Demograficzne
w Polsce i na Świecie”, Kraków 23-24.10.2025**